

מבט על, גיליון 1322, 21 במאי 2020

תוכנית השלום של הנשיא טראמפ מנקודת מבט פלסטינית

בשארה בהאבה

מאמר זה נכתב כדי להבהיר עד כמה חשוב שההנהגה הפלסטינית תגיש הצעה משלה לחזון השלום של טראמפ, או תציג את הסיבות להתנגדות אליו. התגובה החריפה של דחיית התוכנית מצד הפלסטינים לא תעצור בהכרח יישום של חלק מההיבטים בה. לכן, האינטרס הפלסטיני הוא לפרסם הצעה המציגה כיצד ייראה הסכם שלום עם ישראל המקובל עליהם. הפלסטינים כבר לא יכולים להרשות לעצמם להמשיך ולנהל "מלחמה קדושה" נגד הנשיא טראמפ - נהפוך הוא, טראמפ יכול להיות בעל ברית יקר לפלסטינים אם אלה ישכילו להתאים את הגישה ואת היחס הנכונים כלפיו.

מטרת מאמר זה היא להבהיר עד כמה חשוב שההנהגה הפלסטינית תגיש הצעה משלה לחזון השלום של טראמפ, שנחשף בינואר השנה, או תציג את הסיבות להתנגדות אליו. התגובה החריפה של דחיית התוכנית מצד הפלסטינים לא תעצור בהכרח יישום של חלק מההיבטים בה - כמו סיפוח אפשרי של בקעת הירדן, של כל ההתנחלויות ושל חלקים נוספים בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. אם אכן יתרחשו, להתפתחויות אלה יהיו השפעות שליליות ארוכות טווח, וככל הנראה בלתי הפיכות, על הסיכוי למדינה פלסטינית ריבונית ובת-קיימא בעתיד.

בהמשך לקו טיעונים זה, האינטרס הפלסטיני, כפי שהוא מיוצג על ידי הרשות הפלסטינית, הוא לפרסם חזון, רעיונות, הצעות או דרישות המציגים כיצד ייראה הסכם שלום עם ישראל המקובל על הפלסטינים. כך נכתב גם [במאמר משותף עם השליח המיוחד לשעבר של הנשיא טראמפ למזרח התיכון ג'ייסון גרינבלט](#), יום לפני פרסום התוכנית בינואר השנה.

אם להיות ריאליים, לא ישראל ולא הפלסטינים יקבלו בסוף את כל מאווייהם, ובהיותה הצד הכובש, ישראל תוכל להשאיר בידיה רק את השלל שהעולם - וארצות הברית בפרט - יתירו לה.

ראוי שהפלסטינים יציגו את החזון שלהם להסכם שלום כבר עתה, מהסיבות שלהלן:

- סביר שכותבי תוכנית השלום של טראמפ צפו כי יוכנסו בה שינויים, אפילו גדולים ומשמעותיים, כך שתתאים לדרישות ולשאיפות של הפלסטינים.
- הנשיא טראמפ התכוון לדברים שאמר במהלך חשיפת התוכנית בבית הלבן, לפיהם: "הגיוני שאצטרך לעשות הרבה למען הפלסטינים, או שזה לא יהיה הוגן".
- בהתחשב בנוף הפוליטי הנוכחי בארצות הברית, אין זה משנה אם סיכויי של הנשיא טראמפ להיבחר מחדש פחתו בגלל אופן הטיפול של ממשלו במגפת הקורונה. בכל מקרה, טראמפ יהיה נשיא לפחות עד תחילת ינואר 2021, ובמהלך תקופה זו הרבה יכול לקרות תחת משמרתו, באופן שישפיע על עתיד הסכסוך הישראלי-פלסטיני דורות קדימה. כמו כן, ג'ו ביידן, המועמד הדמוקרטי הצפוי, כבר הצהיר שלא יהפוך את החלטתו של טראמפ

להעביר את שגרירות ארצות הברית לירושלים. מעבר לכך, ביידן אינו כריזמטי, אינו צעיר וגם אינו נואם בחד, וייתכן שיימצא עצמו ניגף מפני ההתקפות האכזריות של טראמפ במהלך אירועי הדיבייט שייערכו במסגרת המרוץ לנשיאות.

- הנשיא טראמפ הושיט לאחרונה לפלסטינים ענף זית בצורת מענק של חמישה מיליון דולר כדי לסייע במאבק בנגיף הקורונה. לבד מהסיוע הביטחוני שניתן לכוחות הביטחון הפלסטיניים דרך ה-CIA, זהו סכום הסיוע הראשון שהוצע להם. גם אם הוא סמלי, יש לו משמעות מבחינה פוליטית. זהו הסיוע הראשון זה למעלה משנתיים, לאחר שכל שאר סוגי הסיוע לפלסטינים נעצרו, ובכלל זה הכספים לרשות הפלסטינית, לאונר"א ולבתי חולים פלסטיניים פרטיים.

- מצער שהאחראים למשא ומתן בצד הפלסטיני, שנכשלו פעם אחר פעם, עדיין אוחזים בעמדות הכוח. הם תמיד הטילו את האשמה לכישלון השיחות על אחרים ולעולם לא על עצמם. אם אבו מאזן רוצה הסכם שלום, הוא זקוק לאנשים ורעיונות חדשים סביבו. אנשים שהם פרגמטיסטים ובעלי חזון. אנשים כאלה יצליחו לזהות את היתרונות בתוכנית השלום של טראמפ, חרף כל חסרונותיה, ולנצל את ההיטות של הנשיא טראמפ לעשות היסטוריה.

- מבחינה פוליטית, הפלסטינים חלשים ומפולגים (חמאס שולט באופן מלא ברצועת עזה) אך הנהגתו של אבו מאזן עדיין נתפסת כמייצגת את העם הפלסטיני בעולם.

- אבו מאזן מבוגר, מצבו הבריאותי לקוי - והנשרים בפת"ח כבר אורבים לכס ההנהגה. מעמדו הייחודי של עבאס מאפשר לו להגיע להסכם עם ישראל, אולם אם יחמיץ את ההזדמנות לעסקת שלום עכשיו, לא יהיה אף אחד בצד הפלסטיני עם הלגיטימציה והכוח לשבת ולנהל משא ומתן עם ישראל או עם ארצות הברית, עד שיגיע מנהיג חדש עם עוצמה ולגיטימיות. אלא שעד אז אפשר שישראל תספח את בקעת הירדן (30% מהגדה המערבית) ואת גושי ההתיישבות (עוד 11% מהגדה המערבית).

- לכן, הזמן דוחק. בימים אלה ישראל וארה"ב "ממפות" את האזורים שישראל מבקשת לספח מהגדה המערבית. לאחר סיום ה"מיפוי", ייתכן (אם כי לא סביר) שישראל תקבל אור ירוק מארצות הברית להתקדם לסיפוח "חלקים" של בקעת הירדן, כולל גושי התנחלויות גדולים.

- ניתן לעכב את הסיפוח הזה ואף לעצרו לחלוטין, אם וכאשר הפלסטינים יאותו על רצונם לשבת ולנהל משא ומתן על תנאי תוכנית השלום או להציג הצעה משלהם.

במהלך השבועות האחרונים התרחשו תפניות לא שגרתיות בפוליטיקה הישראלית. בני גנץ הפנה עורף לבעלי בריתו והחליט להקים ממשלת "חירום" עם בנימין נתניהו, לכאורה על מנת למקד את המאמצים במאבק בנגיף הקורונה. באופן נוח לנתניהו, ההסכם הקואליציוני מאפשר לו להגיש הצעת סיפוח לממשלה לאחר 1 ביולי, גם אם גנץ יתנגד.

עד כמה נוכחותו של גנץ בממשלה תקדם או תסכל את תהליך השלום? יש להמתין ולראות. עם זאת, בהיותו איש צבא, ובדומה למאות אנשי ביטחון ישראלים בכירים, הוא אינו משוכנע שסיפוח

שטחים נרחבים בגדה המערבית ישרת את האינטרסים הביטחוניים ארוכי הטווח של ישראל. אנשי ביטחון מסוגו מעוניינים בפתרון שתי המדינות, ואינם רוצים מדינה דו-לאומית שבה היהודים אינם הרוב.

יתרה מזאת, אף ממשלה ישראלית לא יכולה להרשות לעצמה להרוס את היחסים עם ירדן. הסיפוח של בקעת הירדן לישראל הוא קו אדום שעמאן לא תוכל ולא תסכים לספוג ביחסיה עם ירושלים. מאז נחתם הסכם השלום בין שתי המדינות לפני כ-25 שנה, אירע קומץ תקריות בלבד בגבול בין ירדן לגדה המערבית. סיפוח בקעת הירדן עתיד להתסיס את האוכלוסייה הפלסטינית הגדולה שמתגוררת בממלכה ההאשמית, ומלך ירדן לא יכול להרשות לעצמו הפרות סדר כתוצאה מהתנהגותה האגרסיבית של ישראל.

טראמפ ויועציו ככל הנראה היו מודעים לכך שתוכנית השלום מציעה לישראל את כל מה שהיא עשויה לבקש ויותר מכך, כפי שאמר קצין ישראלי בכיר בדימוס במהלך פגישה שנערכה לאחרונה בתל אביב. עם זאת, לאור הידוע על התנהלותו הדיפלומטית של טראמפ, הנשיא האמריקאי מתכוון ללחוץ על ישראל לקבל רבות מהדרישות הלאומיות וההיסטוריות הבסיסיות של הפלסטינים. לכן, הפלסטינים צריכים להניח בצד את רגשותיהם וליצור ערוץ תקשורת עם טראמפ. עתה, לאחר שכבש את לב הישראלים וסיפק את דרישות בסיס תומכיו המקומי בקרב מצביעי הימין האוונגרדיסטים, טראמפ עשוי להפוך לתומך הגדול ביותר בפתרון שוויוני של שתי מדינות.

הפלסטינים כבר לא יכולים להרשות לעצמם להמשיך ולנהל "מלחמה קדושה" נגד הנשיא טראמפ. נהפוך הוא, טראמפ יכול להיות בעל ברית יקר לפלסטינים אם ישכילו להתאים את הגישה ואת היחס הנכון אליו.

הנשיא טראמפ זקוק לפלסטינים. הוא זקוק ל"הישג מרהיב" בזירה הבינלאומית, עם פוטנציאל להניב לו פרס נובל לשלום. על הפלסטינים לתפוס את ההזדמנות וללחוץ על טראמפ להבטיח להם את התנאים הטובים ביותר בזמן המשא ומתן על הסכם השלום עם ישראל. אירוני ככל שזה נשמע, הנשיא טראמפ עשוי להיות בסופו של דבר מי שיספק לפלסטינים את התנאים הטובים ביותר למדינה פלסטינית.

*בשאלה בהאבה היה העורך הראשי של העיתון הפלסטיני **אל-פג'ר** שרואה לאור במזרח ירושלים. הוא כיהן כראש United Palestinian Appeal היה מייסד ומנהל Palestine Center בווישינגטון, והיה חבר במשלחת הפלסטינית לשיחות השלום המולטילטרליות. מחבר הספר Israel and Latin America: The Military Connection.